

گیاهان دارویی مؤثر در درمان بیماری‌های کلیه و مجاری ادراری از دیدگاه طب اسلامی

شبیم محمدی^{الف*}، احمد آقایی‌زاده ترابی^ب

^{الف} استادیار گروه علوم پایه، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، و عضو مرکز تحقیقات التهاب نروژنیک، دانشگاه علوم پزشکی مشهد
^ب استادیار گروه معارف، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد

چکیده

سابقه و هدف: با بررسی احادیث پزشکی معصومین (ع)، گیاهان دارویی شفابخشی برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها پیشنهاد می‌شود که امروزه اثربخشی آنها در پیشگیری و درمان بیماری‌ها به اثبات رسیده است. در این مقاله گیاهان دارویی که درباره‌ی درمان بیماری‌های کلیه، مثانه و مجاری ادراری در احادیث پزشکی ذکر شده است، معرفی می‌کنیم.

مواد و روش‌ها: به این منظور با جستجو در کتب معتبر حدیث، گیاهان دارویی مؤثر در بیماری‌های کلیه، مثانه و اختلالات ادراری را در قالب یک مقاله تنظیم کردیم.

یافته‌ها: مصرف گیاهانی همچون سیاه‌دانه، قزفل، کندر سفید و یا ترب برای اختلالات ادراری توصیه شده است. به‌علاوه مخلوطی از زعفران، عاقرقرح، هل، سنبل، شاه‌دانه، خربق سفید، فلفل سفید و عسل برای رفع سنگ مثانه مفید ذکر شده است. تجویز گیاهانی همچون هلبله، بلبله، فلفل، دارچین، زنجبیل، شقایق، بادیان و قسط نیز برای درمان سنگ مثانه توصیه شده است.

نتیجه‌گیری: دستورالعمل‌هایی که در این مقاله درباره پیشگیری و درمان بیماری‌های کلیوی و مجاری ادراری از گنجینه‌های ارزشمند طب اسلامی گردآوری شده است، برگرفته از گیاهان دارویی بوده که عوارض داروهای شیمیایی نداشته و به‌راحتی در دسترس هستند.

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۹۳

تاریخ پذیرش: شهریور ۹۳

کلید واژه‌ها: کلیه، مثانه، حدیث، روایت، مجاری ادراری.

مقدمه:

معرفی و پیشنهاد شده است، هدف از این مقاله اشاره به نکاتی ظریف و دقیق درباره پیشگیری و درمان بیماری‌های کلیه، مثانه و مجاری ادراری با استفاده از گیاهان دارویی در احادیث پزشکی بوده است.

مواد و روش‌ها:

به این منظور با جستجو در کتب معتبر علم حدیث، مطالب مربوط به گیاهان دارویی مؤثر در بیماری‌های کلیه، مثانه و اختلالات ادراری را جمع‌آوری و در قالب یک مقاله تنظیم کردیم.

بیماری‌های کلیه و مجاری ادراری یکی از مشکلات شایع دنیای مدرن امروز است، این بیماری از روزگار باستان مدنظر بوده است. ابن سینا، از مفاخر عالم پزشکی، در بخش سوم از جلد سوم کتاب قانون به تفصیل در مورد بیماری‌های کلیه و مجاری ادراری تناسلی به بحث و توضیح پرداخته است. از طرفی باتوجه به اینکه داروهای شیمیایی دارای عوارض جانبی زیادی هستند، به استفاده از گیاهان دارویی با کمترین عوارض جانبی و مقرون‌به‌صرفه برای بیماری‌های مختلف از جمله بیماری‌های کلیوی گرایش پیدا شده است. در احادیث پزشکی، گیاهان دارویی شفابخشی برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها

یافته‌ها:

بررسی‌های ما نشان داد که گیاهان دارویی همچون ترب، سیاه‌دانه و اسپند برای اختلالات ادراری مانند سوزش ادرار، تکرر ادرار و یا بی‌اختیاری ادراری توصیه شده است. از جمله رسول اکرم حضرت محمد (ص) معجون زیر را برای درمان بی‌اختیاری ادرار توصیه کرده و فرمودند: ده درهم (بیست گرم) قرنفل و اسپند و کندر سفید و شکر را کاملاً نرم کرده، صبح و هنگام خواب به اندازه دو درهم (دو گرم) میل شود (۱). امیرالمؤمنین امام علی (ع) نیز مصرف ریشه ترب را ادرارآور معرفی کردند (۲). به‌علاوه، امام صادق (ع) به فقیل که از سختی در هنگام ادرار کردن شکایت می‌کرد، مصرف سیاه‌دانه را توصیه فرمودند. همچنین آن حضرت مصرف سیاه‌دانه و عسل را نیز برای درمان سوزش ادرار بسیار مفید دانستند (۳). مفضل نقل می‌کند: از تکرر ادرار به امام صادق شکایت کردم، حضرت فرمودند: سیاه‌دانه را در آخر شب بخور تا بول تو حبس شود (۴).

در مورد گیاهان دارویی که برای دفع سنگ‌های ادراری و مثانه سفارش شده می‌توان به زعفران، زنجبیل، شقایق و هلیله اشاره کرد. به‌طوری‌که حضرت معجون زیر را برای رفع سنگ مثانه توصیه کردند که به این صورت تهیه می‌شود که مقداری مساوی از هلیله سیاه، بلبله آمله، فلفل، دارچین، زنجبیل، شقایق، بادیان رومی و قسط تلخ و روغن تازه گاو را نرم کوبیده، سپس تمام آنها را به قدر دو برابر وزنش با عسل یا شکرپنیر مرغوب مخلوط و هر مرتبه به اندازه فندقی استفاده شود (۵). همچنین از محمد بن نصر مؤدب نقل کرده که به ایشان از سنگ مثانه که بدان دچار شده بودم شکایت کردم، امام دارویی را به من دادند که نسخه آن دارو چنین است: زعفران، عاقرقرحا، هل، سنبل، شاه‌دانه، خربق سفید، فلفل سفید به‌صورت مقدار مساوی و قرفیون به مقدار دو جزء افزوده

می‌شود و همه آنها را به نرمی کوبیده و صاف کرده، سپس عسل به اندازه دو برابر وزن با آن مخلوط می‌کنند (۵). حجامت نیز در احادیث پزشکی به‌منظور درمان بیماری‌های مختلف بسیار توصیه شده است. از جمله، امام رضا (ع) فرمودند: همانا حجامتی که بین دو کتف انجام می‌شود، برای خفقان و ضربان قلبی که از شکم پر و حرارت ناشی می‌شود، نافع و سودمند است و آن حجامتی که بر دو ساق پا انجام می‌شود، دردهای مزمنی که در کلیه‌ها، مثانه و رحم پیدا می‌شود را تخفیف می‌دهد و خون حیض را روان می‌کند (۶).

بحث و نتیجه‌گیری:

با پیشرفت روزافزون علوم مختلف، به‌خصوص علم نوین و راه‌های جدید درمان بیماری‌ها، مسائل تازه به‌تدریج برای انسان روشن می‌شود که با کمال شگفتی قرن‌ها پیش، این موارد در طب اسلامی ذکر شده است و این نشان‌دهنده اعجاز موجود در این گنجینه‌های نفیس است. با توجه به مفیدبودن گیاهان دارویی همچون زعفران، سیاه‌دانه و ترب هم از نظر طب سنتی و هم از نظر تحقیقات بالینی انجام شده و نیز عوارض جانبی بسیار کم آنها نسبت به داروهای شیمیایی، مصرف آنها به بیمارانی که از ناراحتی‌های کلیوی رنج می‌برند، پیشنهاد می‌شود.

دستورالعمل‌هایی که در این مقاله درباره پیشگیری و درمان بیماری‌های کلیوی و مجاری ادراری از گنجینه‌های ارزشمند طب اسلامی گردآوری شده است که در کل نسخه‌هایی از گیاهان دارویی بوده که عوارض داورهای شیمیایی را نداشته و با توجه به شرایط اقلیمی و آب‌وهوایی کشور ما، به‌راحتی قابل دسترس هستند.

References:

۱. دریایی، محمد رسول: دانشنامه طب اهل بیت. تهران: انتشارات پیام کتاب؛ ۱۳۹۲.
۲. اسلامی حسینی، سید عباس: طب معصومین علیه السلام به انضمام طب سنتی. تهران: انتشارات بوستان قرآن؛ ۱۳۹۰.
۳. شگری پینودی، محسن: طب الکبیر. قم: زمزمه زندگی ۱۳۹۱.
۴. راشدی لطیف، راشدی سعید: طب جامع امام باقر علیه السلام. تهران: پور صائب؛ ۱۳۹۱.
۵. دریایی، محمد رسول: دانشنامه طب اهل بیت. تهران: انتشارات پیام کتاب؛ ۱۳۹۲.
۶. اسلامی حسینی، سید عباس: طب معصومین علیه السلام به انضمام طب سنتی. تهران: انتشارات بوستان قرآن؛ ۱۳۹۰.